

DOI: 10.33766/2524-0323.97.23-30

УДК 341.215

Окопник О. М., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький, Україна)

e-mail: olenaokopnik@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0598-0557>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ СУБ'ЄКТОМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Питання щодо чіткого окреслення кола суб'єктів міжнародного права було й залишається актуальним та надважливим у міжнародно-правовій доктрині. Однією з головних для теоретиків є проблема відношення фізичної особи до кола таких суб'єктів, а зі стрімким розвитком міжнародно-правової практики доречніше було б ставити питання про те, у якій ролі та з якими застереженнями особа буде розглядатися як суб'єкт міжнародного права.

У статті проведено аналіз проблем щодо особливостей визнання фізичної особи як суб'єкта міжнародного права. З даного питання розглянуто різні точки зору вчених, як національних, так і закордонних.

У доктрині міжнародного права існують різні підходи з приводу визначення кола суб'єктів міжнародного права. Наведене обумовлено, насамперед, відсутністю єдиного розуміння сутності суб'єктів міжнародного права та ознак, які їм притаманні.

Питання про міжнародну правосуб'єктність фізичної особи (індивіда) у міжнародно-правовій літературі і дотепер є предметом гострих дискусій, оскільки міжнародно-правові акти, тобто узгоджені державами обов'язкові міжнародні документи, у яких фізична особа визнавалась би суб'єктом міжнародного права, відсутні.

Сьогодні міжнародне право вже не є виключно таким, що регулює міждержавні відносини, а державний суверенітет не характеризується непорушністю. Загальновідомо, що міжнародне право регулює відносини також за участю юридичних, фізичних осіб, безпосередньо наділяючи їх правами і обов'язками, які є міжнародно-правовими за своєю природою. Доктрина міжнародного права визнає спеціальну правосуб'єктність фізичної особи як здатність бути учасником певного кола правовідносин у межах окремої галузі міжнародного права, незважаючи на те що фізичні особи ще не володіють здатністю створювати норми міжнародного права.

Отже, усі суб'єкти міжнародного права априорі не можуть бути рівними між собою в частині своїх прав і обов'язків – з точки зору правосуб'єктності суб'єкти володіють різним обсягом міжнародно-правових зобов'язань.

Ключові слова: держава, індивід, міжнародна правосуб'єктність, міжнародне право, суб'єкт міжнародного права, фізична особа.

Постановка проблеми. У науці міжнародного права сьогодні немає єдиного підходу до визначення суб'єктів міжнародного права, адже нормативно не закріплено, хто може виступати суб'єктами у міжнародних відносинах і якою правосуб'єктністю наділений кожен із них. Через це і виникають суперечки, як у теорії,

так і на практиці. І якщо в колі теоретиків це лише сприяє появі нових ідей і не спричиняє негативних наслідків, то на практиці призводить до невизнання певних угод, оскільки вони укладені неналежним суб'єктом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що окремим теоретичним питанням визначення суб'єктів міжнародних відносин присвячено чимало національних та закордонних наукових праць. Питання міжнародної правосуб'єктності фізичної особи вивчали такі дослідники, як: Г. Лаутерпахт, Ж. Тускоз, О. В. Тарасов, Н. С. Кучерук, В. В. Мищик, М. А. Баймуратов, Д. Кулеба, І. І. Лукашук, Г. І. Тункін, С. В. Черниченко, Б. Б. Ганюшкін, Н. Мурґерва, А. І. Дмитрієв, Г. В. Ігнатенко та інші.

Однак ґрунтовний аналіз наявних робіт із досліджуваної проблеми засвідчив, що вони мають фрагментарний характер, що зумовлює актуальність обраної теми.

Формулювання цілей. Мета статті полягає в розгляді проблем та визначенні особливостей фізичної особи як суб'єкта міжнародного права в Україні та зарубіжних країнах.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні актуальним є питання міжнародної правосуб'єктності фізичних осіб. Дискусія з приводу цього питання триває вже багато років, однак єдиного бачення, «правила» з цього приводу не існує. Тому багато науковців у своїх роботах наводять різні точки зору, певним чином аргументуючи власну позицію.

У доктрині міжнародного права існують різні підходи щодо визначення кола суб'єктів міжнародного права. Наведене обумовлене, насамперед, відсутністю єдиного розуміння сутності суб'єктів міжнародного права та ознак, які їм притаманні.

Вітчизняні вчені стверджують, що суб'єкти міжнародного права – це учасники міжнародних правовідносин, яким властиві елементи міжнародної правосуб'єктності, а саме: вони здатні володіти та безпосередньо здійснювати міжнародні права та обов'язки, створювати норми міжнародного права та нести відповідальність за їх порушення, і до них можна віднести держави, міжнародні міждержавні організації, «нації, що прямують до своєї державності», або «держави у стадії утворення» та державоподібні утворення [14, с. 72].

Заслуговує на увагу позиція професора О. О. Мережка, який вважає, що міжнародне співтовариство також визнається суб'єктом міжнародного права, проте воно поки не володіє прямою дієздатністю і його права можуть здійснюватися лише державами чи міжнародними організаціями [11, с. 67].

Однак, незважаючи на різні підходи до визначення кола суб'єктів міжнародного права, вітчизняні дослідники зазначають, що їх усіх можна поділити на первинні та похідні.

Первинними (або основними) суб'єктами міжнародного права є держави та нації, які борються за незалежність [5, с. 35].

Похідними (або вторинними) суб'єктами є міжнародні організації. Їх правосуб'єктність визначається міжнародним актом про створення цих організацій (звичай статутом чи угодою) і є похідною від правосуб'єктності держав-учасниць.

Обсяг прав і повноважень міжнародних організацій визначається державами-засновниками [5, с. 35].

Також до похідних належать і фізичні особи. Питання надання статусу суб'єктів міжнародного права фізичним особам викликає чи не найбільше дискусій не лише серед теоретиків, але й практиків.

До середини ХХ ст. більшість учених вважали, що правосуб'єктність індивіда повністю поглинається правосуб'єктністю держави, громадянином якої він є. Починаючи із прийняття Організацією Об'єднаних Націй 10 грудня 1948 року «Загальної декларації прав людини», науковий напрямок за визнання міжнародної правосуб'єктності людини набрав усе більшого поширення [13, с. 42].

Щодо «радянської науки» міжнародного права, то вона розвивалася в напрямку повного невизнання фізичної особи як суб'єкта міжнародного права. Власне, тут зайве вживати слово «розвивалася», бо, незважаючи на опубліковані монографії, статті з цього питання, метою дослідників було довести тезу про те, що фізична особа не може бути суб'єктом міжнародного права, бо вона ніколи не може ним бути. Нерішучість або висловлення сумніву з цього питання розцінювалися як спроби підірвати підвалини держави, її суверенітет, а в підсумку – як антирадянська пропаганда. Тому вчені досить однозначно і прямолінійно висловлювалися (як правило, на початку дослідження проблеми) проти правосуб'єктності фізичної особи, а потім уже «доводили», як шкідливо міркувати інакше. Усі «проти» виказували як директиву, а не як тезу, що підлягає доведенню [2, с. 330].

Питання про міжнародну правосуб'єктність фізичної особи (індивіда) в міжнародно-правовій літературі й дотепер є предметом гострих дискусій, оскільки міжнародно-правові акти, тобто узгоджені державами обов'язкові міжнародні документи, у яких фізична особа визнавалась би суб'єктом міжнародного права, відсутні. Недостатньо також тлумачення щодо цього універсальними міжнародними судовими установами. Згідно зі ст. 34 Статуту Міжнародного Суду ООН, «тільки держави можуть бути сторонами в справах, що їх розглядає Суд». Як зазначає В. В. Мицик, «дискусія чиниться між правознавцями, які займають різні позиції від проголошення індивіда суб'єктом міжнародного права або формування такого його статусу, або визнання за ним певної міжнародної правосуб'єктності до констатації відсутності такої» [17, с. 279].

Першим науковцем, який просував ідею про те, що міжнародне право – це право людини, став Герш Лаутерпахт у монографії «Міжнародне право і право людини» (1950 р.). Учений дещо відходив у своїх поглядах від класичної доктрини міжнародного права того часу. Він визначав декілька критеріїв для характеристики суб'єкта міжнародного права, а саме:

- застосовність міжнародного права у внутрішньому правопорядку;
- наявність в індивіда міжнародних зобов'язань;
- наявність в індивіда міжнародних прав;
- вплив індивіда на створення норм міжнародного права.

Г. Лаутерпахт зазначав: «Існування права і здатність відстоювати його в судовому процесі не є ідентичними». Заперечення повної процесуальної дієздатності може супроводжуватися створенням і визнанням засобів захисту, недостатніх для

права на самостійні дії. Учений був переконаний, що в міжнародному праві немає прямих перешкод набуття індивідами правосуб'єктності. Він наголошував на тому, що індивіди наділені обмеженою міжнародною правосуб'єктністю, яка не завжди супроводжується відповідною процесуальною дієздатністю. Суть визнання індивіда як суб'єкта міжнародного права полягає не лише в декларації такого статусу, а й у наданні реальних повноважень, а саме права діяти в міжнародному праві, тобто бути наділеним міжнародною процесуальною дієздатністю, оскільки покликанням міжнародного права є врегулювання реальних правовідносин на практиці [19, с. 80–81].

Науковець був почитий і кількість прихильників концепції міжнародної правосуб'єктності індивіда стала зростати не лише серед учених, а й серед практиків міжнародного права. Як свідчить аналіз публікацій з тематики прав людини за перше десятиліття XXI століття, у країнах Західної Європи, Африки, Північної і Латинської Америки, Австралії і Нової Зеландії 75 % авторів визнають фізичну особу суб'єктом міжнародного права [4, с. 121].

Наразі існує багато міжнародних договорів, які визначають права людини в міжнародному праві. Наприклад, Загальна декларація прав людини 1948 р., зокрема положення, що міститься в ст. 6: «Кожна людина, де б вона не перебувала, має право на визнання її правосуб'єктності» [6].

Важливе значення також мають такі універсальні міжнародно-правові акти, норми яких регулюють співробітництво держав з питань захисту прав людини, як Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. [15], Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. [16], Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод 1950 р. [7]. І, незважаючи на дату прийняття, є актуальними й сучасними на сьогодні.

У частині 4 ст. 55 Конституції України зазначено, що «Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна» [8]. При тому держава має бути учасником цієї міжнародної угоди і повинна визнати компетенцію міжнародних судових установ [3, с. 77].

У комплексі прав та обов'язків вирішальне значення має право звернення людини до міжнародних судових та квазісудових механізмів захисту прав людини зі скаргами та іншими заявами. Тобто, можемо зробити висновок, що міжнародне право створює для людини не тільки права, але й обов'язки.

Наприклад, Н. С. Кучерук вважає, що «існують достатні правові підстави не погодитись із позицією науковців щодо того, що фізичну особу не можна вважати суб'єктом міжнародного права. Насамперед, слід зазначити, що, звертаючись до Європейського суду з прав людини у справах проти держави, громадяни стають повноправними учасниками міжнародних відносин. У даному контексті було б нелогічно говорити про відсутність у громадян здатності до незалежної реалізації міжнародних прав та обов'язків, а отже, і відсутності міжнародного правового статусу, адже, «опонентом» фізичної особи на міжнародно-правовій арені виступає держава як інший самостійний суб'єкт міжнародного права [17, с. 280].

Інша річ, на думку більшості науковців і на підставі наведених вище прикладів, фізичні особи не можуть бути незалежними від держав-учасниць міжнародних договорів і правозахисних організацій, самостійно створювати і реалізувати міжнародні права й обов'язки, не можуть бути учасниками міжнародних міждержавних організацій, а в Міжнародному суді ООН їхні інтереси повинні захищати лише держави. Отже, слушною є ідея про застосування для визначення міжнародної правосуб'єктності фізичних осіб терміна «дестинатор міжнародного права» (особа, яка не володіє всіма елементами міжнародної правосуб'єктності, але може брати участь в окремих правовідносинах, урегульованих нормами міжнародного права; як правило, така участь не є безпосередньою, а опосередковується будь-яким іншим суб'єктом міжнародного права; дестинатори не беруть участі у створенні норм міжнародного права) [3, с. 78].

Варто погодитися з думкою Д. В. Кулеби, який у своїх працях наголошує, що «до того ж часу, поки не буде зроблений перехід до виключно нової думки, уявлення про міжнародну правосуб'єктність людини, держави та організації не відповідатимуть природі та завданням міжнародного права». Людину потрібно розглядати як повноправного суб'єкта міжнародного права, адже інтереси людини найважливіші, як у національному, так і в міжнародному праві [10, с. 83].

Досить чітко міжнародна правосуб'єктність фізичної особи наголошується в рішеннях Суду Європейського Союзу. Наприклад, у справі «Ван Генд і Лоос проти Нідерландів» Суд зазначив: «Співтовариство констатує новий правовий порядок у міжнародному праві, за яким переваги держав щодо їх суверенних прав обмежуються, і суб'єктами визнаються не лише держави, а й громадяни» [4, с. 122–123].

Тобто, загалом на сьогодні міжнародна практика все частіше доводить, що індивід має міжнародні права та обов'язки. Це підтверджується тим, що фізична особа має право звертатися в судові (Європейський суд з прав людини, Міжамериканський суд з прав людини) та позасудові (Комітет з прав людини, Комісія з прав людини та ін.) міжнародні органи за захистом своїх прав [13, с. 42].

Висновки. Таким чином, проаналізувавши думки різних учених у даній галузі та чинні норми міжнародного права, вважаємо, що фізична особа є самостійним суб'єктом міжнародного права.

Сьогодні міжнародне право вже не є виключно таким, що регулює міждержавні відносини, а державний суверенітет не характеризується непорушністю. Загальновідомо, що міжнародне право регулює відносини також за участю юридичних, фізичних осіб, безпосередньо наділяючи їх правами й обов'язками, які є міжнародно-правовими за своєю природою. Доктрина міжнародного права визнає спеціальну правосуб'єктність фізичної особи як здатність бути учасником певного кола правовідносин у межах окремої галузі міжнародного права [1, с. 93], незважаючи на те що фізичні особи ще не володіють здатністю створювати норми міжнародного права.

Отже, усі суб'єкти міжнародного права апріорі не можуть бути рівними між собою в частині своїх прав і обов'язків – з точки зору правосуб'єктності суб'єкти володіють різним обсягом міжнародно-правових зобов'язань [18].

Використані джерела:

1. Анцелевич Г. О., Покрещук О. О. Міжнародне право: підручник. Київ: Алерта, 2003. 410 с.
2. Буткевич В. Г., Мищик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії: підручник / За ред. В. Г. Буткевича. Київ: Либідь, 2002. 608 с.
3. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.
4. Данилюк О. О. Індивід як суб'єкт міжнародного права. *International multidisciplinary scientific journal «ЛОГОС. The art of scientific mind»*. 2019. № 8. С. 120-123.
5. Дахно І. І. Міжнародне економічне право: курс лекцій. Київ: МАУП, 2003. 160 с.
6. Загальна декларація прав людини: Декларація ООН від 10.12.1948 р. № 995_015. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 01.02.2022)
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод; Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. № 995_004. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 01.02.2022)
8. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 01.02.2022)
9. Крапив'янська В. В. Правосуб'єктність фізичної особи в міжнародному праві. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 20. С. 32-37.
10. Кулеба Д. Міжнародна правосуб'єктність: теорія і її перспективи. *Альманах міжнародного права*. 2010. Вип. 2. С. 70-83.
11. Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: монографія. Київ: Таксон, 2002. 344 с.
12. Мищик В. В. Питання про міжнародну правосуб'єктність фізичної особи. URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/26127/%d0%9c2>.
13. Міжнародне право: навч. посібник / за ред. М. В. Буроменського. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 336 с.
14. Міжнародне публічне право: підручник / за ред. В. М. Репецького. Київ: Знання, 2011. 437 с.
15. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Пакт ООН від 16.12.1966 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 01.02.2022)
16. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: Пакт ООН від 16.12.1966 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 01.02.2022)
17. Москвичова А. В., Романченко Д. І. Міжнародна правосуб'єктність фізичної особи у доктрині міжнародного права. *Актуальні проблеми сучасного міжнародного права*: зб. наук. ст. за матеріалами І Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова у 2 ч. (м. Харків, 27 листоп. 2015 р.). Харків, 2015. Ч. 2. С. 278-282.
18. Цимбрівський Т. С. Доктринальні підходи до дослідження правосуб'єктності у міжнародному праві. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2(1). С. 91-100. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/02_2012_1/12ctsump.pdf
19. Шерedyк О. М. Закріплення прав людини на міжнародному рівні як засада правосуб'єктності індивіда у поглядах Г. Лаутерпахта. *Правове життя сучасної України*: у 3 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса: Гельветика, 2020. Т. 3. С. 80-82.

References:

1. Antselevych, H. O., Pokreshchuk, O. O. (2003) Mizhnarodne pravo: pidruchnyk. Kyiv: Alerta. [in Ukrainian].

2. Butkevych, V. H., Mytsyk, V. V., Zadorozhnyi, O. V. (2002) Mizhnarodne pravo. Osnovy teorii : Pidruchnyk / V. H. Butkevych (Ed.) Kyiv : Lybid. [in Ukrainian].
3. Voitsikhovskiy, A. V. (2020) Mizhnarodne pravo: pidruchnyk. Kharkiv, nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv. [in Ukrainian].
4. Danyliuk, O. O. (2019) Indyvid yak subiekt mizhnarodnoho prava. *International multidisciplinary scientific journal «ΛΟΛΟΣ. The art of scientific mind»*, 8, 120-123. [in Ukrainian].
5. Dakhno, I. I. (2003) Mizhnarodne ekonomichne pravo: kurs lektsii. Kyiv : MAUP. [in Ukrainian].
6. Zahalna deklaratsiia prav liudyny: Deklaratsiia OON vid 10.12. 1948 r. № 995_015. (1948) N. p. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. [in Ukrainian].
7. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod: Konventsiiia Rady Yevropy vid 04.11.1950 r. №995_004. (1950) N. p. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. [in Ukrainian].
8. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. Data onovleniia: 01.01.2020. (2020) N. p. URL : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. [in Ukrainian].
9. Krapyvianska, V. V. (2018) Pravosubiektnist fizychnoi osoby v mizhnarodnomu pravi. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka» - International Scientific Journal "Internauka"*, 20, 32-37. [in Ukrainian].
10. Kuleba, D. (2010) Mizhnarodna pravosubiektnist: teoriia i yii perspektyvy. *Almanakh mizhnarodnoho prava - Almanac of International Law, issue 2*, 70-83. [in Ukrainian].
11. Merezko, O. O. (2002) Pravo mizhnarodnykh dohovoriv: suchasni problemy teorii ta praktyky: monohrafiia. Kyiv : Takson. [in Ukrainian].
12. Mytsyk, V. V. (N. d.) Pytannia pro mizhnarodnu pravosubiektnist fizychnoi osoby. N. p. URL : <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/26127/%d0%9c2>. [in Ukrainian].
13. Mizhnarodne pravo: Navch. Posibnyk (2006) / M. V. Buromenskyi (Ed.). Kyiv : Yuri-nkom Inter. [in Ukrainian].
14. Mizhnarodne publichne pravo: pidruchnyk (2011) / V. M. Repetskyi (Ed.) Kyiv: Znan-nia. [in Ukrainian].
15. Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski i politychni prava: Pakt OON vid 16.12.1966 r. (1966) N. p. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. [in Ukrainian].
16. Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava: Pakt OON vid 16.12.1966 r. (1966) N. p. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. [in Ukrainian].
17. Moskvychova, A. V., Romanchenko, D. I. (2015) Mizhnarodna pravosubiektnist fizychnoi osoby u doktryni mizhnarodnoho prava. *Aktualni problemy suchasnoho mizhnarodnoho prava: zb. nauk. st. za materialamy I Khark. mizhnar.-prav. chytan, prysoiach. pamiati prof. M. V. Yanovskoho & V. S. Semenova u 2 ch. (m. Kharkiv, 27 lystop. 2015 r.) - Current issues of modern international law: Coll. Science. Art. according to I Khark. international law readings, dedicated, in memory of prof. MV Yanovsky and VS Semenov at 2 o'clock (Kharkiv, November 27, 2015). Kharkiv, part 2*, 278-282. [in Ukrainian].
18. Tsymbriivskiy, T. S. (2012) Doktrynalni pidkhody do doslidzhennia pravosubiektnosti u mizhnarodnomu pravi. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav - Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs*, 2 (1), 91-100. URL : https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visyky/nvsy/02_2012_1/12ctsump.pdf. [in Ukrainian].
19. Sheredko, O. M. (2020) Zakriplennia prav liudyny na mizhnarodnomu rivni yak zasada pravosubiektnosti indyvida u pohliadakh H. Lauterpakhta. *Pravo ve zhyttia suchasnoi Ukrainy (Vol. 1-3): materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 15 trav. 2020 r.) - Legal life of modern Ukraine: in 3 volumes: materials International. scientific-practical conf. (Odessa, May 15, 2020), vol. 3, 80-82.* / M. R. Arakelian (Ed.) Odesa : Helvetyka. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 04.02.2022

Окопник О., Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor of Law and Law Enforcement, Volodymyr Vyrnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University (Kropyvnytskyi, Ukraine)

PROBLEM ISSUES ON RECOGNITION INDIVIDUAL OF A SUBJECT OF INTERNATIONAL LAW

The issue of clearly defining the range of subjects of international law has been and remains relevant and crucial in international legal doctrine. One of the main tasks for theorists is the attitude of the individual to the circle of such subjects, and with the rapid development of international legal practice, it would be more appropriate to ask the question in what capacity and with what reservations a person will be considered a subject of international law.

The article analyzes the problematic issues regarding the peculiarities of the recognition of an individual as a subject of international law. Different points of view of scientists, both national and foreign, on this problem are considered.

In the doctrine of international law, there are different approaches to determining the range of subjects of international law. This is due primarily to the lack of a common understanding of the essence of the subjects of international law and the characteristics that are inherent in them.

The question of the international legal personality of a natural person (individual) in the international legal literature is still the subject of heated debates, because international legal acts, ie agreed by states mandatory international documents in which the individual would be recognized as a subject of international law, are absent.

Today, international law is no longer exclusively the one that regulates interstate relations, and state sovereignty is not characterized by inviolability. It is well known that international law also regulates relations with the participation of legal entities and individuals, directly endowing them with rights and obligations that are international in nature.

Today, the doctrine of international law recognizes the special legal personality of an individual as the ability to be a member of a certain range of legal relations within a particular branch of international law, despite the fact that individuals do not yet have the ability to create rules of international law.

Thus, not all subjects of international law can a priori be equal in terms of their rights and obligations - from the point of view of legal personality, subjects have different amounts of international legal obligations.

Keywords: state, individual, international legal personality, international law, subject of international law, natural person.